

ВОЕННА СИГУРНОСТ И СОЦИАЛНА ПОЛИТИКА - ПРОБЛЕМНИ АСПЕКТИ И АЛТЕРНАТИВНИ РЕШЕНИЯ

**о.з. мл. лейт. инж. Петър Велчев, председател на Съюза
на военноинвалидите и военнопострадалите**

СВВП винаги се отнасял към военните аспекти на националната сигурност не с носталгия по миналото, а със загриженост за настоящето и бъдещето на националната ни отбрана. За съжаление, многобройните реформи в Българската армия (БА), се изродиха предимно в перманентни значителни съкращения на личен състав, безвъзмездно предоставяне на войскови райони и обекти, унищожаване на бойна техника и въоръжение. Тенденцията за отнемане на редица социални придобивки през последните две-три години, демотивираща голяма част от военните професионалисти и за пръв път в своята история БА организира и проведе социални протестни действия, подкрепени и от няколко военнопатриотични съюзи, между които и СВВП.

Начинът на извършване на професионализацията на БА и поддържането на професионална армия, задълбочи проблемите на военната ни сигурност, вместо да подобри военните ни способности. За нас това си остава прибързано политическо решение, несъобразено с националната традиция, заплахите и предизвикателствата на 21-и век и финансовото обезпечаване на тази важна и рискована трансформация.

Хаотичното закриване на гарнизони предизвика неописуем дисбаланс и в териториалната отбрана. Армията се капсулира в няколко големи гарнизона, което прекъсна връзката ѝ с народа. Всеобщо и популярно е мнението, че това вече не е армия, а експедиционен корпус тип лека пехота за мисии в чужбина. Изключително неравномерната и рехавата дислокация на БА тепърва ще създава сериозни проблеми при изпълнение и на третата мисия на БА, свързана с подкрепата на населението при различни мирновременни кризи. Редица експерти отчитат възникналата реална опасност, БА да се изправи пред невъзможността да изпълни основното си предназначение, посочено в чл. 9 от Конституцията – запазване на териториалната цялост и суверинитета на България. Това косвено се потвърждава и от Втората бяла книга и от План 2014, където е записано, че защитата на националната ни територия може да се осъществи единствено “при активиран чл. 5 от Вашингтонския договор”, “заедно с войските на съюзниците” (от НАТО). Вече девет години сме член на НАТО, но все още не сме започнали да работим по чл. 3-ти, според който страните членки са длъжни да развиват собствения си отбранителен потенциал за отблъскване на въоръжено нападение. Всичко това показва абсолютен **дисбаланс между трите мисии на БА**, който пропагандираният „единен комплект въоръжените сили” не е в състояние да компенсира.

Според американският изследовател Уилям Пфаф, “До 70-те години на ХХ век, (т.е. до войната във Виетнам), армията на САЩ беше наборна, гражданска.

Много от офицерите бяха от запаса или на наборна служба. Като замениха наборната армия с професионална, политиците създадоха инструмент на властта, върху който населението вече няма контрол”. Тази констатация в пълна степен важи и за България след 1 декември 2007 година, когато 40-тото Народно събрание изпрати наборната ни армия в историята. Окончателно бе прекъсната връзката “народ – армия”. Нашият Съюз тогава остро възрази срещу това необмислено действие, прави го в момента и ще продължава да го прави. Защото сляпото копиране на чужд опит на държави от различни политико-географски региони не винаги е приложим и полезен за националната ни армия.

За съжаление на българските младежи и девойки днес не се дава възможност за доброволен принос към националната отбрана. Посочените факти дават основание на СВВП да инициира **обществен дебат за възстановяването и доброволното изпълнение на наборна военна служба**. Въпрос, който трябва да се реши законодателно, като доброволната наборна служба се изпълнява чрез модулно обучение с минимален период между 3 и 6 месеца, индивидуално сертифициране и последващи задължения за служба в резерва. За да не се почувства остър недостиг на младши офицери резервисти за военновременните ни формирования трябва да се възстановят и Школите за запасни офицери (ШЗО) – поне по една за трите вида въоръжени сили. Така младите българи, завършили висше образование, на принципа на доброволността, ще получават военна подготовка и офицерски пагони след успешно завършен курс.

Дебатът за връщането под някаква форма на наборната военна служба става все по-актуален и в чужбина. В средата на 2012 година дори потомствения и популярен американски офицер генерал Стенли Маккрисъл, бивш командващ на войските в Афганистан, заяви категорично, че поради редица причини САЩ отново се нуждаят от възстановяване на наборната военна служба и изграждане на смесен тип армия. В началото на тази година Генералния щаб на македонската армия предложи т. нар. „мек вариант”, при който македонските младежи да преминават през тримесечна подготовка в армията. На референдум през януари т. г. 60% от австрийците гласуваха за запазване на всеобщата военна повинност в страната си, която е член на ЕС, за да не се натоварва допълнително бюджета на държавата с издръжката на изцяло професионална армия. Така близо 22 хиляди австрийци годишно ще продължат да отбиват 6-месечната си наборна военна служба. От страните от Съвета на Европа, освен в Австрия, задължителна военна служба има и в Кипър, Дания, Естония, Финландия, Норвегия и Турция. Добре известно е, че в Швейцария не се гледа с добро око на хората, които не са преминали през швейцарската армия, която е почти изцяло наборно-резервистка и е изградена на териториално-милиционен принцип. Предвид все по-несигурният свят, в който живеем, ние от СВВП, няма да престанем да повтаряме, че на България е необходима армия от смесен тип.

Убедени сме, че в съвсем близко бъдеще БА ще остане и без достатъчно подготвени резервисти, поради **изключително слабия и неефективен Закон за резерва**, приет от 41-то народно събрание. В САЩ, с цел компенсирание на

липсващите наборници, удвоиха усилията при поддържането на доброволната си Национална гвардия. Въпреки декларациите, че усвояваме опита на съюзниците ни от НАТО, ние се отказахме и от експертната идея да изградим своя Национална гвардия. Това показва липсата на приемственост във военната експертиза и е свидетелство за непрекъснати политически обрати при всяко ново правителство. Напомням, че СВВП беше първият военнопатриотичен съюз, който още през 2002 г., с писмо до началника на ГЩ на БА генерал Никола Колев, официално подкрепи и продължава да подкрепя идеята за изграждане на Национална гвардия на доброволен принцип и на двойно гражданско-военно подчинение, способстваща за „разделението на труда” в областта на националната отбрана. Тя във военно време ще изпълнява задачи по териториалната отбрана, а в мирно време ще подкрепя населението в условията на различни кризисни ситуации.

Ситуацията показва, че българските резервисти ще стават все по-малко, все по-търсени и все по-ценни за държавата. Затова будят недоумение изявленията от последната година, че военнотчетните лица ще бъдат сведени до 50-60 хиляди души. Ние от СВВП питаме: С каква цел се извършва това ненужно лимитиране на военнотчетните лица? Що се отнася до Закона за резерва, към него имаме сериозни критични бележки, за които сега не достига времето дори да бъдат изброени. Те включват и начина на въвеждане на т.нар. „военно обучение” в средните и висшите училища. Затова предлагам в най-скоро време този закон да стане обект на сериозна дискусия в Обществения съвет по отбранителна политика (ОСОП).

Изцяло професионалната армия изисква и **нов социален подход** по отношение на военнотчетните от кадъра и резерва. В САЩ Пентагонът наема, обучава и използва гражданите. След напускането на военната служба ги поема Министерството на ветераните, подпомагано от неправителствени ветерански организации, и започва да ги обслужва в три социални направления – финансово, здравно и по отношение на погребението им. Тази схема днес успешно се усвоява и прилага от Република Хърватия. Другата доказано добре работеща схема е утвърдена в повечето развити европейски държави членки на НАТО. При тях всички социални въпроси, насочени към ветераните, се решават от дирекции “Социална политика”, функциониращи в националните министерства на отбраната. Въпреки, че повече от 5 години поддържаме изцяло професионална армия, ние не прилагаме нито една от посочените две схеми, игнорираме всякакви връзки със собствения си опит и с други национални политики.

В тази връзка възниква необходимост от сериозно реструктуриране на Министерството на отбраната (МО). Нуждаем се от възстановяване на дирекция „Социална политика” в МО, включваща и отдели за работа с военноинвалидите и военнопострадалите, ветераните от войните и останалите войскови чиновници от запаса и резерва. Така ще бъдат частично възстановени елементи от българското законодателство от 1925 – 1936 г., според което в МО функционира по специален щат, със свой началник и достатъчен персонал „Отделение за подпомагане на военноинвалидите и военнопострадалите”. Това става по изричното настояване на

тогавашния Върховен главнокомандващ на въоръжените сили цар Борис III. С този акт за пръв път се учредява представителството на СВВП в МО.

Днес военноинвалидите и военнопострадалите се нуждаят преди всичко от законодателното изравняване на правата им с тези на ветераните от войните. Това ще бъде достойна стъпка по посока разрешаване на изключително тежките проблеми на тези заслужили към Родината ни граждани, която, макар и малко, ще ни доближи до съюзниците ни от НАТО и ЕС. Тези социални мерки почти няма да се отразят на бюджета на държавата. Засилва се и необходимостта от предстоящо предоставяне на сгради с отпаднала необходимост за БА в разпореждане на социалните структури на МО с цел изграждане, функциониране и поддържане на социални домове и сиропиталища за военноинвалиди и военнопострадали, ветерани и запасни чинове, изпаднали в тежко социално положение. Всичко това възнамеряваме да направим в пълна координация и взаимодействие с ръководството на МО и в синхрон с останалите национално представителни военнопатриотични съюзи.

Уважаеми дами и господа, господа офицери от кадъра и резерва на БА, това са само част от най-важните предложения на СВВП, които поставяме на вниманието на Обществения съвет по отбранителна политика към Министерството на отбраната. Организацията ни е национално представителна по два закона – по Закона за хората с увреждания и по Закона за военноинвалидите и военнопострадалите. Ако МО не се беше отказало от намеренията си и беше поставило изисквания за национална представителност на военнопатриотичните съюзи, с които си партнира, СВВП щеше да покрие и тези критерии и сега щяхме да сме национално представителна организация по три закона. Това ни дава основание да очертаем проблемите и да споделим нашите възгледи за изход от критичната ситуация, в която през последните три години, поради изключително слаб мениджмънт и липса на стратегическо мислене, изпаднаха Министерството на отбраната и Българската армия. В този смисъл се надяваме на бъдещ конструктивен диалог и взаимодействие с ръководството и структурите на МО по всички важни въпроси, в интерес на националната сигурност и отбраната на страната. Надяваме се също така, ОСОП да продължи да функционира и при бъдещите редовни правителства на Република България.